

J O V E N Í V O L A .

=====

Desembre del 1958.

En apropar-se el Nadal, el naixement del Crist fet Infant per nosaltres, ens és plaent de felicitar els amics i companys que en aquestes diades cantaran l'"Al.leluia", el missatge esperançador.

Nadal és, entre altres coses, amor, renovació, pau, punt de partida d'una vida nova. Déu està entre nosaltres, ha nascut en la nit de meravelles per portar-nos joia al cor.

Les nostres cançons, com un pessebre espiritual, facin més intensa l'alegria exultant de tots ! I també, en la nostra gran família de l'Orfeó Català, volem que el Nadal sigui una cançó que ens faci a tots més germans.

LITÚRGIA POPULAR NADALENCA

- L'Adoració dels pastors representada dintre de l'Església -

No podríem pas imaginar-nos un Nadal sens cançons, sense música, sense pessebres, sense aquelles figuretes tan evocadores, entre les quals sobresurten les dels pastors. Els pastors, que, per voluntat divina, van tenir el privilegi de conèixer primer que ningú el Naixement del Salvador, han adquirit, a través del temps, una gran preponderància en aquestes solemnitats.

I així, veiem que no solament s'esmenten en gairebé totes les cançons populars tradicionals, sinó també en els textos dels cants litúrgics i en els Evangelis d'aquests dies.

Eren gent senzilla, generosa, homes de bona voluntat que van conèixer la pau que l'àngel els anunciava.

L'Adoració dels pastors es descriu en nombroses cançons tradicionals de tots els països. Moltes d'entre elles es cantaven ja durant les representacions que en l'Edat Mitjana es feien la nit de Nadal dintre de l'Església, les quals han estat realitzades fins a principis d'aquest segle.

Com a recopiladors i investigadors de la nostra música popular, hem tingut la sort d'anotar les cançons que intercalem en aquest tre-

ball, les quals han estat cantades, fa alguns anys, per un pastor que havia pres part en les representacions litúrgico-populars de l'Església de Vallbona del Penedès.

Aquestes representacions tenien lloc, amb petites variants, a tot Catalunya, especialment als pobles que es dedicaven al pasturatge. La versió més generalitzada era la que descrivim a continuació:

Els pastors es reunien a la plaça del poble, davant de l'Església. Anaven vestits amb les seves millors gales: samarres de pell d'ovella, sarrons de bona qualitat (nous, si era possible), barretines llargues amb llaços a la punta i al doblec, esclops clavetejats per tal que en trepitjar el terra sonessin fort, i un bastó o un gaiató alt adornat amb flors bosquetanes.

El majoral portava un anyellet blanc, el millor del ramat, que estava adornat amb cintes i tenia les peüngles i les banyes pintades amb purpurina daurada; sobre aquestes solia portar-hi clavades dues llargues espelmes, trenades entre si, les quals formaven una gran candel·la. Era costum que una pastora acompanyés els pastors, la qual tot passejant-se per l'Església feia veure que filava, durant la representació.

Dintre del temple, els pastors es situaven entre la porta i la pila de l'aigua beneïta, i esperaven l'anunciació de la bona nova. Estaven en silenci fins a l'ofertori de la Missa. En aquest moment algú cantava les dotze des de fora, encara que no fos l'hora exacta. Aleshores un pastor tocava una bella melodia amb el seu flabiol. Tot seguit es sentia una veu que des de prop l'altar major anunciava el Naixement del Nen Jesús.

Els pastors començaven a moure's, parlaven amb veu alta i exposaven els seus dubtes: la pastora i el majoral deien que havien vist el Nadó, del qual feien tota mena d'elogis i asseguraven que era formós com un sol. Els pastors, ja convençuts de la veracitat del fet meravellós es disposaven a emprendre la marxa cap a Betlem; l'altar servia de cova. Aleshores sorgia l'incident del pastoret escèptic, el rabadà, que no volia donar crèdit a la fausta nova. Ajegut sobre una màrfega, prop la porta de l'Església, ronsejava i no volia anar amb els altres. Llavors tots cantaven la "cançó del rabadà", i ell, des del seu lloc, feia les conegudes respostes. El rabadà no acabava de deixar-se convèncer amb aquesta cançó; en necessitava una altra més commonitòria.

A la fi, el vailet es convencia, abandonava la seva màrfega i anava amb els seus companys a adorar l'Infant.

Però abans de dirigir-se cap a l'altar, els pastors demostraven la seva alegria. Fent repicar fort els seus clavetejats esclops, ballaven al voltant de l'anyellet, el qual, espantat, volia escapar-se i feia sonar l'esquella. La cançó "Tunc que tan tunc" era una de les que s'utilitzaven per a aquesta dansa; els pastors la cantaven tot ballant.

Després de la dansa, es posaven tots en fila, darrera el majoral i la pastora, i es disposaven a emprendre la caminada. Feien veure que la jornada era molt llarga i que havien de caminar molt. La distància entre el cancell de l'Església i l'altar era relativament curta i aviat s'hauria acabat el camí. S'ingeniaren un sistema per tal d'allargar-lo: els caminants feien un moviment de vaivé sense moure's de lloc: tres passos cap endavant i dos cap endarrera. Mentrestant, els pastors no paraven de cantar.

La cançó és una variant molt remarcable de "Les dotze van tocant",

amb més riquesa melòdica i rítmica i sembla que sigui totalment diferent.

Cantaren també una glossa sàviament concebuda de la melodia gregoriana "Adeste Fideles", interpretada a una, a dues i a tres veus. És un exemple notabilíssim de com el poble harmonitza les seves cançons per tal que tinguin més relleu. En el fragment a dues i a tres veus, fa la melodia principal la segona veu, i la primera canta una melodia superposada a una tercera superior. Intervé després la tercera veu fent un pedal sobre la dominant i resolent les tres veus sobre l'acord de tònica.

Entre estrofa i estrofa, s'interpretava una tocata de flabiol. És una originalíssima variant de "El noi de la mare", amb ritme viu i aire de dansa.

Quan la comitiva arribava a l'altar major, el majoral oferia el seu anyellet al Diví Infant; la pastora, un formatge, i després cada pastor lliurava la seva ofrena i feia la seva oració. De retorn, s'incien de nou els cants, i en arribar al lloc de sortida s'acabava la representació amb un ball, dansat en cercle, amb un gran guirigall i estrèpit de panderetes, simbombes i repicament d'esclops.

Després de la Missa, els que havien pres part a la representació es reunien a la plaça, i davant d'una taula ben parada es menjaven tot el que havien ofert al Nen Jesús.

Hem dit que a Vallbona aquesta Adoració dels pastors es representava encara a principis del nostre segle.

Aquesta era, doncs, la representació de l'Adoració dels pastors, que es celebrava en recordança d'aquells que van tenir el goig de veure i adorar allí, a Betlem, el Salvador del món.

JOAN TOMÀS

Bibliografia: J. Amades: Les diades populars catalanes.- J. Romeu: Les nades tradicionals.- J. Llongueres: Cançoner popular de Nadal.- Maria de Bell-lloc: Llegendes catalanes.

EL NADAL I LES HERBES DEL PESSEBRE

En atansar-se les festes nadalenques, les nostres muntanyes prenen aquell caire majestuós de grandiositat que ens augura les grans diades que s'apropen. Mireu, sinó, el color especial que tenen degut, potser, als dies curts, a les boires, a la pluja prima i també a les primeres neus que comencen a cobrir-les amb el seu mantell blanc i insinuen la puresa de l'Infant Jesús.

Si volem fer el pessebre, hem d'anar a la muntanya on trobarem tot el que necessitem per a adornar-lo: branques d'una verdor forta i viva, malgrat l'hivern, i tota mena d'herbes. Les trobarem als cims, a les valls i torrenteres.

En el pessebre de casa, el boix i el bruc, amb la seva fulleta d'un verd suau, poden servir-nos de pollancres; el galzeran i el boix grèvol, d'una verdor forta, ens hi donen aquella grandiositat de la muntanya. I la molisa, l'herba preferida, es transforma en prats i glevatges que serveixen de pastura i en els quals els pastors fan ressonar el seu flabiol, tot dirigint la seva mirada vers les carenes. També hi ha altres matolls de diferents menes que són apropiats per al pes-

sebre, com les branques de les cireretes d'arbós; però són preferibles el galzeran i el boix grèvol ben florits, ja que les seves boletes vermelles animen i alegren el pessebre que ens omple d'una gran espiritualitat.

Jo recordo, encara, quan construïem el pessebre a casa. Nosaltres érem petits i fruïem de debò. La nit de Nadal fèiem grans cantades, i quan l'Infant Jesús ja havia nascut, anàvem a fer rajar el Tió, que estava tapat amb un mantell. Quan els nostres pares ja l'havien preparat, ens cridaven i armats de grans bastons entràvem a la sala on es trobava el Tió; abans, però, havíem de recitar el Parnostre que és com segueix:

"Pare nostre del Tió, bon Nadal que Déu ens do
ara vénen festes, festes glòries, doncs curioses
renteu els plats, renteu els tinells
que Nadal ja ve; torrons d'avellana, torrons de pinyó
raja, Tió... raja, Tió..."

Després de donar-li fortes garrotades, aixecàvem el mantell. I, en voleu de llaminadures i altres objectes !

Totes aquestes tradicions nadalenques del nostre poble haurien d'ésser continuades.

Actualment també s'acostuma a fer l'Arbre de Nadal, que és un avet que cal anar a cercar al Pirineu. Però, respectant l'opinió d'uns i d'altres, ens sembla que potser no encaixa prou bé amb les nostres tradicions.

Cal, doncs, mantenir aquella devoció per al pessebre que tant alegra les nostres festes nadalenques.

EMILI JOVÉ

GALL, NEULES, TORRONS.....

" Per Nadal, cada ovella a son corral ", diu el refrany, i per això el poble amb la seva innata intuïció inventà l'esmentat refrany, perquè comprèn que en diada tan senyalada, en festa tan grossa, tots els familiars s'han de reunir, per tal de celebrar-la en comunitat.

I és així, perquè la nit de Nadal és la nit més bella de l'any; té perfum d'encens i placidesa d'amor. És la "nit més bella, més musical, més flamejant !" ... Les estrelles sembla que il·luminen més, i el cor de tots els cristians s'exulta de joia. L'aire fresc d'aquesta nit porta olors de litúrgia i un clam d'esperança s'esbargeix arreu, arreu: " Glòria a Déu en les altures, i pau a la terra als homes de bona voluntat."

Com que és una festa extraordinària, forçosament s'ha de diferenciar d'una manera ostensible de totes les altres, i és per aquest motiu que la manduca hi figura d'una manera brillant.

L'àpat del dia de Nadal tan anhelosament esperat per la quitxalla i també pels grans, s'ha fet tradicional a casa nostra. El gall, les neules i els torrons els trobarem en gairebé a totes les llars de la nostra terra.

El gall que ha de figurar precisament a la taula en l'àpat d'aquest dia, més que un simple aliment ha estat considerat a manera de símbol de noble valentia, acompanyat del cerimoniós "Jurament del Gall", tan usat a l'edat mitjana.

Ens explica Aureli Capmany que "el gall era entrat damunt de safata d'or o de plata, per la dama de la mansió senyorial on tenia efecte la festa, precedida de patges que anunciaven la seva entrada i seguida d'escuders que l'acompanyaven fent-li escorta. Els presents s'alçaven, mentre la dama dipositava el gall davant el senyor del castell o palau, o bé d'algun hoste il·lustre que s'hi trobés present. El cavaller honorat amb aital distinció, estava obligat a tallar el gall amb destresa, a l'objecte que tots els presents poguessin rebre la part corresponent, operació que es veia coronada amb aplaudiments i felicitacions dirigides al cavaller que havia trinxat el gall, relacionades amb els actes cavallerescs i fets d'armes que li havien donat fama.

Llavors el cavaller, a peu dret, estenent amb solemne actitud el braç per dessorre la safata on estava el gall trinxat, jurava fer encara majors empreses, servint-se de la fórmula tradicional consagrada pel costum: "Juro a Déu Nostre Senyor, a la Verge Santa, a les dames ací presents i al Gall... per tal o qual acte cavallaresc". Després cadascun dels cavallers presents, en rebre la seva part, feien igualment el "Jurament del Gall", mentre la dama que l'havia portat pronia nota de l'empresa anunciada pel cavaller, convertint-se en jutgessa i àrbitre per a exigir el compliment del que havia jurat, i a aquest efecte, cada un rebia una penyora de la dama, la qual penyora ella reclamava el Nadal de l'any vinent, i al cavaller que deixés de complir el vot fet en el jurament, li era posada una taca al seu escut."

El gall és indispensable de fer-lo farcit. Les mestresses encarregades de comprar-lo procuraven que l'animal "fes bona força", o sia que fos ventrada per tal que, un cop netejat, hi capiguessin moltes coses. Generalment es solen emplenar de panses i pinyons, prunes i carn, amb preferència de porc.

L'acte de portar el gall a la taula és privilegi de la mestressa de la casa, i la seva arribada produeix gran gatzara entre els comensals. Expliquen, que és obligació abans de començar a tallar-lo, passar-se una estona contemplant-lo i comentar les seves característiques i sobre tot establir comparacions amb el de l'any anterior, del qual generalment ningú ja no se'n deu recordar.

Antigament el gall del dia de Nadal es solia portar al forn per tal de coure'l, i d'aquí la dita que el gall de Nadal tenia gust de pa, i el pa gust de gall. Les mestresses portaven les enormes cassoles damunt del cap i per això era corrent la frase: "La cassola al cap, ja fa Nadal", puix que no era corrent transportar-les d'aquesta manera en cap altra època de l'any.

El gall es remullava amb vi negre, com més negre i espès millor. El costum de remullar-lo amb xampany, introduïda a casa nostra al final del segle passat, esgarrijava els nostres avis que no podien capir que un vi tan clar i transparent pogués acompanyar la menja del diví gall.

L'origen de les noules i els torrons, postres tradicionals d'aquesta diada és verament llunyà. En efecte, es parla de les noules en la diada de Nadal el segle XII, segons es desprèn d'una disposició dictada pel bisbe de Lleida l'any 1168, que ordena sien servides a cada un dels seus familiars sis noules al dinar i quatre al sopar. També el bisbe

d'Urgell ordenà que als canonges se'ls servissin vint neules en lloc de torrons. No devien estar massa bé de cabals. Així mateix, en la diada de Nadal de 1627, en el palau reial de Barcelona, foren servides al llevant de taula neules, que costaren "deu diners" el contenar.

També tenen un origen antic els torrons segons es desprèn del text d'una carta que la reina de Catalunya, trobant-se a Valladolid, dirigia a l'Abadessa del convent de Santa Clara de Barcelona el 28 de novembre de l'any 1453, dient-li: "Pel qual ací no hia tal disposició, ni sapien així fer torrons com vosaltres aquí, vos pregam a encarregar... nos façau fer torrons que sien fins e bons, los quals volem així per a donar al Illustrissimo Rey de Castella nostre frare com per a nos."

JORDI SALVAT

Bibliografia: Aureli Capmany. "Calendari de llegendes, costums i festes tradicionals catalanes."

COSTUMS NADALENCES.

El dia de Nadal és un dia caritatiu. El bon cristià sent el desig que tothom comparteixi la joia de la festa i es decanta a la caritat. A pagès, les famílies benestants solien fer antigament una gran pastada de pa, que repartien a la gent necessitada. Es usual de fer almoines als asils i cases de beneficència, i els menestrals del vuitcents barceloní s'honoraven fent assoure a la seva taula en l'àpat de Nadal algun asilat de la Casa de Caritat. També era freqüent de fer presidir l'àpat familiar a un pobre; l'amo en persona li servia el menjar i hom li donava la preferència entre tots els comensals. A Dues Aigües feien caritat a tres pobres, un home, una dona i un infant, en representació de la Sagrada Família.

A Preixana, antigament la mainada anava de casa en casa fent un captiri de codonys i coques. Totes les coques solien dur el nom de la noia que les havia pastades. El diumenge següent es feia un encant a la plaça que donava bon resultat, perquè molts de minyons tenien interès a adquirir la coca pastada per una determinada fadrina. A Vallbona de les Monges, les noies van de matí de casa en casa captant torrons i neules. A Palau, els fadrins posaven a la plaça un cep per subjectar pel peu les noies que no volguessin donar-los estrena. També les noies tenien un cep per a castigar els nois.

Un ésser nadalenc importantíssim és el tió de Nadal, tan ben relacionat amb la mainada, que en fa sorgir tantes coses bones a despit de la seva aparença de tronc insensible. En alguns llocs el tió és presentat uns quants dies abans de Nadal a la mainada i aquesta en té cura de diferents maneres per tal que els doni un bon rendiment. A Les Borges el porten a pasturar per prats d'herba ben bona. Per fer-li venir gana, hom li canta una bella cançó.

En molts llocs el tapen amb una manta perquè no es refredi; car, si s'emmalaltís, no rajaria. A Ordal el posen damunt d'un banc o taula ben tapat i, abans de preparar-lo, fan retirar la mainada amb l'excusa que cal purgar-lo. A l'Albar, quan ja no vol rajar més, treu fums en senyal que ja està acabat el bon menjar; després ha de cremar poc o molt cada dia fins a arribar a Cap d'Any, en què torna a rajar. A Martorellas el piquen i li pregunten la vigília i recullen l'endemà el seu producte. A Cornellà és alimentat tres dies abans amb blat-de-moro; a Sabadell

amb fulles, i al Vendrell amb garrofes.

A Rupit aquest costum no és domèstic, sinó col·lectiu. El tió és el tronc d'un gran arbre que hom porta a la plaça. Dessota, els pares hi posen, ben embolicades, les l·laminadures i joguines que volen fer guanyar a llurs infants. Aquests, després d'haver repicat molt sobre el tió, recullen les presentalles que cada infant ha reconegut com a seves.

JOAN AMADES

I N M E M O R I A M

Quan fineix l'any i el món cristià es prepara per celebrar amb gran alegria les fulgurants diades de la Puríssima Concepció de Maria i el naixement del Diví Infant, es desvetlla en nosaltres, components tots de l'Orfeó Català, el més fervorós record vers les dues figures senyores de la nostra Entitat: Mestres Lluís Millet i Francesc Pujol (a.c.s.), que nasqueren a la vida eterna, precisament les vigílies d'aquestes festes. Guiats per la mateixa flama d'amor, crearen i enfortiren el nostre Orfeó amb la més gran i generosa donació del seu ésser i de la seva voluntat. Nosaltres, fidels seguidors, que emmirallats amb el seu exemple, ensenyances i esperit ens sentim continuadors fervents de l'obra creada, els oferim com a millor homenatge la més pietosa pregària per l'etern repòs de la seva ànima, i perquè des del cel resin també per nosaltres a fi que prosseguim amb la seva mateixa ardidada els camins del més pur ideal i de la bellesa infinita.

EN RECORDANÇA DE LLUÍS MILLET

Als seus néts, Mª Dolors i Lluís

La mort no ens l'ha vençut el Mestre il·lustre.
Ni el temps, que passa sobre tantes coses,
pogué amb el geni d'ell, que viu per sempre
en la finor de l'esperit de l'aire.

Perquè malgrat l'hivern, que encara dura,
i els vents cruels i les seguides pluges
i l'abandó de tot, que és lleig i estèril,
la música dels cants tot just comença.

Mirau, sinó, que els folls moments s'acaben
i la natura ja reprèn la calma
i el sol despunta amb una rosa dolça
i ve l'alosa que desperta l'alba.

ANTONI CLOSAS

ACTIVITATS

SANTA CECÍLIA. El dia 30 d'octubre, a la nit, celebrarem la festivitat de Santa Cecília, l'excelsa patrona de la música. Laura Núñez i Mª Lluïsa Cortada ens oferiren una agradable sessió, de la qual guardarem un bon record.

Dues parts intergaven el programa. A la primera, Laura Núñez, acompanyada, al piano, per Mª Lluïsa Cortada, interpretà cançons d'autors catalans: "La cançó de les preguntes", de J. M^a. Pla, "Mar en calma", de Lluís Mª Millet, "Fes llarga dormida", de J. Codina, "Cançó de la fira", de Mompou i "Balada del mariner", de J. Zamacois. A precs del públic, foren bisades "Mar en calma", del Mestre Lluís M^a. Millet, i "Fes llarga dormida", de J. Codina.

A la segona, Laura Núñez cantà amb una dicció i sentiment admirables "La vida amorosa d'una dona", de R. Schumann. Tant ella com M^a. Lluïsa Cortada, que l'acompanyava, reberen càlids aplaudiments. Fora de programa interpretaren "Bona nit", de Riemann i repetiren un dels fragments de "La vida amorosa d'una dona", de R. Schumann.

El nombrós públic, que omplia totalment la sala Lluís Millet, restà molt complagut d'aquesta vetllada, i desitgem que per molts anys la puguem celebrar en la nostra intimitat.

Tots els cantaires que hi assistiren foren obsequiats amb un petit refrigeri.

Ara, ens cal agrair ben sincerament la col.laboració que les Srtes. Laura Núñez i M^a. Lluïsa Cortada prestaren en aquest acte, i voldríem que no fos la darrera vegada que participen en les nostres sessions. Moltes gràcies !

EL GIRAVOLT DE MAIG. Com a un dels actes del cinquantenari del Palau de la Música Catalana, els dies 5 i 14 de desembre es representà "El giravolt de maig", òpera còmica en dos actes de Josep Carner i d'Eduard Toldrà. Els interprets foren:

Rosaura, ballarina	M ^a . Rosa Barbany (soprano)
Jovita, hostalera	Anna Ricci (contralt)
Golferic, seminarista.	Gaietà Renom (tenor)
Perot de l'Armentera, lladre de camí ral	Manuel Ausensi (baríton)
Marcó, servent de l'hostal	Bartomeu Bardagi (tenor)
Corbetó, lladre de la colla de Perot	Joan Josep Escoto (baríton)
Orquestra simfònica sota la direcció del Mestre Toldrà.	

Sobre aquesta obra ens plau de reproduir en aquestes pàgines allò que el Mestre Lluís Millet escrigué a la Revista Musical Catalana de l'any 1928:

" L'estrena en el Palau de la Música d'El Giravolt de Maig ens ha omplert de goig; verament una revolada del més embriagador; talment una remoguda de sangs al cap i al cor. Somni de primavera fet viure en escena per l'excel.lentíssim poeta Josep Carner, amb una exquisidessa finíssima i poètica; amb una gràcia i humor, amb una ironia frescal que encanta. Somni de primavera que decora i magnifica una música, expressió justa del poema; música viva, bella, assenyada i eixerida, elegant, moguda i cordial, mestriosa i sincera. En Carner és el poeta consagrat que amb el Giravolt no ha fet més que aplicar el seu penetrant ingeni a l'escena lírica, i ho ha fet amb tota la gràcia i exquisidessa que són la seva glòria. La música

no és d'un artista tan famós, ni tan consagrat, encara que els fruits del seu art eren ja delícia dels bons coneixedors de la nostra música. Però val a dir que amb aquest Giravolt, l'Eduard Toldrà, el músic de l'obra, s'ha enfilat a l'altura del poeta i ha saltat de cop i volta al nivell dels millors compositors de la nostra terra.

En Toldrà és un compositor complet, equilibrat en tots sentits; clar i interessant. Amo de la tècnica i artista de cor, diu el que vol dir i ho expressa amb elegància. La seva música és sonora sense inflament i és expressiva sense amanerament; amb aquesta, la seva última obra, ha demostrat unes grans qualitats i un gran instint per a l'escena lírica, per a la música de teatre. Ell ha copsat tota la gràcia del llibre d'en Carner, tota l'elegància i exquisidesa, tota la fina humor i el sentit poètic. És que en Toldrà i en Carner tenen un temperament semblant, ambdós fugen de les estridències; ambdós copsen les harmonies del joc de la vida i de la natura. Potser a en Toldrà li manca la punyent ironia del poeta, aquella mitja rialleta que apunta al ridícul de les coses del món i de les ànimes, aquell agredolç que noda entre els besllums d'una fantasia poètica i graciosa. La música d'En Toldrà és cixorida, intel·ligent i graciosa, també; però té un fons de més bona minyona, d'una bona fe més innocent i cordial. És difícil de traduir en solfes aquell somris maliciós del nostre poeta.

Una qualitat del músic d'"El Giravolt de Maig" és la d'interpretar amb justesa el caràcter dels personatges. En aquesta facècia de nit de maig imaginada pel poeta, els caràcters són de relleu i bellament contraposats: una ballarina sobtada per un sentiment de misticisme; un seminarista que amb la bullida primavera de les sangs es torna un foll enamorat; un capità de lladres, ferotgement vulgarot, que s'ajeu a la pau d'un hostal, i una hostalera que li revé l'antic amor de joventut i el daler d'una vida aventurera. Tot aquest bellugament de caràcters oposats, tot aquest joc d'unes dèries passatgeres, que el poeta tracta amb un humor exquisit, el músic el plasma amb encisera naturalitat present-ne l'esperit, la gràcia i els accents més característics. Fa cantar melòdicament els personatges en els versos d'un lirisme poètic; els fa cantar amb melodia cordial, sincera i distingida; els fa dialogar amb entonada recitació (a la manera clàssica tradicional) amb l'accent just de la paraula i de la situació amb escaient naturalitat. Tot plegat aquesta música no és llampanant de modernitat extremada, no porta cabòries d'innovador, ni transcendències de tècnica inusitada; no ens porta un llenguatge nou ni atuïdor; es veu que no segueix pas la moda del dia, tot i ésser l'autor un jove ben despert. I no obstant, a mida que aneu escoltant us trobeu en un ambient de cosa fresca recixida i de primera mà; ni hi copseu res rescalfat, cap forma buida; tot hi és viu, fresc i, dins una mesura justa de bon gust i distinció, intel·ligent, traguada i amorosa. ¿No és un cas extraordinari, aquest, en un jove músic d'un gran talent que viu en aquesta època de l'espeterament de les incoherències desbordades? ¿No demostra això una virtut i un seny, tant més lloables com més inusitats avui dia entre la joventut artística? I això passa amb en Toldrà perquè té el do de l'equilibri; té seny i cor; un gran temperament musical i una educació clàssica filtrada fins al moll dels ossos (formant part del "Quartet Renaixement" que ell va crear, sabia de memòria les partitures de tots els quartets de Beethoven). Té tota l'empenta de la joventut i és prou humil per escoltar i sospesar tot consell i ensenyança de l'experiència dels altres, i finalment té encara el candor d'una vera fe en la bellesa. D'aquestes qualitats agermanades, d'aquesta harmonia de bones qualitats n'ha sorgit la bella música d'aquest jove músic, la de les seves cançons delicioses, de les seves composicions per a cobles, sardanes i glosses; i sobretot la d'aquesta interpretació escaient; viva i notable d'aquest "Giravolt de Maig" de l'excel·lent fantasiastre Josep Carner.

LLUÍS MILLET."

Tots els intèrprets obtingueren un gran èxit i junt amb el Mestre Toldrà, autor d'aquesta deliciosa òpera bufa, reberen calorosos aplaudiments del nombrós públic que assistí a aquestes representacions.

El dia 5, Anna Ricci, Mª Rosa Barbany, Manuel Ausensi i Gaietà Renom executaren, a la primera part, cançons orquestrades dels Mestres Toldrà, Pujol i Millet.

La primera part del concert del dia 14 anà a càrrec de Gaspar Cassadó, que interpretà el Concert per a violoncel i orquestra d'Enric Morera. Degut que feia molt de temps que no havia actuat entre nosaltres, la seva col.laboració en aquest acte del cinquantenari del Palau de la Música Catalana desvetllà un viu interès.

Fou també molt aplaudit i desitgem poder fruit del ser art més sovint.

ACTE ÍNTIM. El dia 7 de desembre a la nit, aniversari de la mort del Mestre Lluís Millet, tingué lloc en la intimitat de la sala d'assaigs un acte en recordança del qui fou fundador i director de l'Orfeó Català. Mossèn Pere Ribot, figura de gran relleu dintre Catalunya, glossà "L'esperit cristià en l'obra de Lluís Millet", i ens és plaent de reproduir la seva dissertació; parla, doncs, el sacerdot poeta:

"Un fet estrany, quasi misteriós, esdevé amb el contacte de l'home amb l'home: els dies normalitzen la convivència i les valors de cadascú; és ritual, en certa manera, l'amor i el sacrifici, la mútua admiració, com l'amor esdevé monotonía, moltes vegades, en el clos de la família. Però quan un dels membres desapareix, deixa com una buidor terrible, com un cert esverament inesperat, i allò que era normal en ell, que hi comptàvem a l'avanzada, puja sobtadament de to, s'engrandeix l'enyor de la seva presència, es ressusciten detalls quasi esbravats pel temps, com una imperiosa necessitat de no creure'l desaparegut d'entre nosaltres; que els objectes i les coses que ell tocà amb la seva ombra, amb el seu palp humà, l'esperin, continuï la vida al seu entorn. I excitem, aleshores, en el nostre interior, la gleva del record que fa perdurable la seva presència entre nosaltres.

Si aquest fet estrany, quasi misteriós, esdevé amb la vulgaritat dels homes i dels dies que s'escolen, què no esdevindrà en un home que, en el paisatge de la seva vida, els seus actes, el seu esforç, és un sobre-normal, s'imposa, veu, sent i es mou més enllà de nosaltres mateixos, tarats amb la miopia de les nostres febleses, perquè una flama ardent l'il.lumina i es sent, a voltes sense ni sospitar-ho, capdavanter d'un poble, d'una raça. Aquest home és el geni. I el geni és tan escàs, que apareix solament cada segle.

M'imagino - situem-nos a casa nostra - la commoció intensament popular, la buidor de vertigen que produí la mort de Verdaguer, tan lligat espiritualment amb aquesta casa que ens aixopluga. Mentre visqué amb l'embriaguesa del triomf de poeta nacional de Catalunya i universal als quaranta anys; fatigat de llorers, i, fins i tot, per tal que no manqués al geni, sagnant i víctima de la seva pròpia tragèdia; el poble s'havia habituat a les valors normals - diguem-ne normals - del gran visionari i contemplatiu. Fins i tot, un cercle d'indiferència, als darrers anys de la seva vida, ens el feia obscur d'entre nosaltres, poble, ell, membre vital d'aquest poble que creà com un nou sentiment, com un nou llevat a la pasta d'aquest poble català, pa agre i dolç a la vegada; però que per la paraula treballlosament fàcil del poeta esdevingué pa

de bona xeixa, i acer dringant de l'idioma. Fou amb la seva mort que Catalunya sentí aquesta terrible buidor que deixa el geni d'una raça. I cinquanta sis anys després de la seva partença definitiva d'entre nosaltres, sentim encara l'escalf, la tebior, de les seves cendres. No se'ns apaga ni s'esbrava. Hi ha com un afany, en nostres dies, de recerca de la seva vitalitat; som com uns cadells que seguim l'olfacte del geni, i descobrir el rastre i el secret de la seva força que roman tancada en la tomba.

Perdoneu aquest revolt enutjós. Era l'esforç inútil, i la il·lusió, de situar un altre geni, el pare i el capdavanter d'aquest casal de l'harmonia, el Mestre Lluís Millet, i del qual avui commemorem l'aniversari de la seva mort. Sobre-normal per damunt de nosaltres, xop d'humanitat, veu cantant, amb vosaltres, del sentiment i les lluites d'aquesta Barcelona que, segons en Maragall, té els seus carrers pastats amb sang, fou un veritable pontífex que consagrà el seu esperit i el gest dels seus braços - tota una vida - a la força espiritual del cant, en una vida vocacional per temperament, com si fos un aglutinant de multituds. Ell portà el compàs del cant espiritual de casa nostra; i com Verdaguer, s'abaixà al poble, es féu poble, féu cantar el poble. L'un porta el ritme en la forma del vers; l'altre, en la melodia. Aquest donar-se tot a tots, ésser present en tot, en una paraula, servir fins a la mort, per a nosaltres era normal que fos ell; era obra, creïem, del Mestre, com si estiguéssim habituats a ésser compresos i estimats, interpretats, com si ell ens devés d'antuvi aquest amor que ens tenia.

La mort del Mestre, però, desvetllà sobtadament el nostre esperit endormiscat, fatigat de la tragèdia de la guerra civil, com els tres apòstols triats a part en l'hort de Getsemaní la nit de la passió; una buidor terrible planà en l'aire de Catalunya. Comprenguérem que desapareixia quelcom de nosaltres mateixos. I aleshores, amb el temps, hem remogut amb la pala del record les cendres del Mestre. Perdura el seu escalf; no volem que sigui mort, el fem vivent entre aquestes parets humides del seu alè i excitades per l'àcid i el gest de conductor de la massa; li volem la vida, l'ànima desperta a l'assaig diari, la batuta infatigable i cremant de la febre creadora de la seva mà; i damunt el faristol, finit el cant, com una flama en repòs i preparada de bell nou a l'assaig.

Puc dir-vos que quasi no conec l'home. Vaig tractar-lo breument, com de pas. La primera impressió que hem produï en veure'l dirigir l'Orfeó Català, fou la d'un arbre altíssim que mou les branques - els seus braços - a un vent interior, com tocat de la flama de Déu que abranda tot el que toca. L'agilitat inaturable, infatigable, dels braços, em produï l'efecte d'una tramuntana que aixeca les veus de la terra aire amunt; o a voltes, es replegaven suavíssims, com les ales d'una tòrtora a un "sotto voce" sobrenatural, a un diàleg ànima endins. El veig encara, no del tot esborradís. Alt, ossut, vincladís com un vímet, tot ell una flama que camina i que quasi li crema la carn i els ossos, amb un bigoti excitant, el rostre prominent, ulls ardents i expressius; el cabell esbullat. Segur d'ell mateix, suau i enèrgic alhora, captivador de masses i a voltes infant enyoradís: hous ací l'home.

No se m'ha esborrat mai més. Era el moment de captar-lo. Era la gràcia que es desplegava i atia el foc en l'ànima i la veu dels cantaires. Sempre exigent, terriblement exigent, com si de la sacsejada del seu gest i del seu esguard brollés un nou món, una terra nova.

I el recordo, encara, en la magna concentració dels Orfeons de Catalunya a l'Estadi de Montjuïc, poc després de caure la dictadura. Vaig comprendre que orfeonistes i espectadors - una massa vivent com un pa d'entusiasme - formàvem un conglomerat difícil d'esmicolar. Tots els

esguards eren fits en el Mestre Millet. Ell ho movia tot, i es sentia com responsable de tot. Perquè totes les veus dels orfeonistes de Catalunya formaven una sola veu, i, amb el Mestre, una sola ànima. Era com el retrobament de tot un poble per la força del cant col·lectiu.

Pocs mesos després de la tragèdia de la guerra, ens topàrem en el mateix carril, i en el punt que ell baixava a El Masnou, on estiuejava. Per tot Déu vos guard vaig dir-li amb veu recollida: -- Mestre, com va? I ell, amb l'esguard retut i pesant d'amargor, en féu per tota resposta: -- Ja ho podeu veure, fent vida interior.

Aquesta exhalació del Mestre, fent vida interior, quins horitzons no amagava!, com un replegament de forces davant la tragèdia que esbravava, de moment, tantes d'il·lusions, la continuïtat d'una litúrgia que l'havia amarat de sempre, l'Orfeó Català, llavors dispers; l'enyorament dels amics desapareguts; els braços encoratjadors, atiadors, ara condemnats a l'ostracisme. Les paraules del Mestre, en aquell moment i en el lloc vulgar d'un carril gris i asmàtic, en descobrien tot el passat espiritual d'aquest gran home; un passat esponjós d'un ideal que li cremà, pot dir-se, l'existència, que donà sentit a tota una vida; que deixava enrera el cant matusser i improvitzat dels chors de barriada. El tacte i l'olfacte del Mestre Millet fou el de descobrir-nos els grans homes del cant, els clàssics de la humanitat; però de flaire netament sobrenatural. I en aquest aspecte, el de més relleu, per a mi, de la seva vida, en Millet fou com un sacerdot; perquè elevant-se a si mateix en l'ordre de l'esperit, ens elevava a tots nosaltres; educant la nostra sensibilitat; desportant el gust a les millors viandes dels grans mestres. Per això s'entengué fàcilment amb en Maragall, ambdós, fills espirituals d'aquell gran bisbe de Catalunya, que mai no tingué por de dir la veritat i que sabia triar els homes, que fou el Dr. Terras i Bago.

Si l'apunt de l'home Millet és feble en la meua relació personal amb ell; amb tot, puc descobrir amb amplitud l'home espiritual a través de la seva obra, que queda per a sempre en el paisatge interior de Catalunya; de la seva vida, d'una dignitat a ultrança; del seu epistolari, reflex del seu esperit apassionat i selecte, amb una punta d'ironia, a voltes, excepcional. En aquests tres aspectes, com un triangle perfecte, en Millet se ns revela com un cristià tot d'una peça. Fou un cristià convençut i practicant, d'una exemplaritat indiscutible. Jo l'havia vist a Sant Felip Neri - sagrari de la pietat barcelonina, segons el Dr. Terras - seguint amb l'Eucologi de Mossèn Clascar - el vergonyosament obligat Mossèn Clascar, que ens traduí en català d'orfebre tots els chorals de Bach - la missa. En Millet, que tenia els sentits oberts a la plenitud de la vida, de la llum i el color, tenia en grau eminent el sentit de Déu.

El sentit de Déu es reflexa en tota l'obra de Lluís Millet a través del cant, i del cant religiós del poble. Són paraules seves: "La norma del cant religiós cristià, està en la llei d'un cant sublim arrelat en el cor de l'església santa des que Crist Jesús la fundà sobre la terra. És un cant únic, nou en el món." Un cant, doncs, fill de la gràcia, que ve de Déu i torna a Déu. Vénen con l'anell al dit els mots de Sant Agustí: "Qui canta, prega dues vegades". I el Mestre Nicolau, amb tota la seva autoritat diu que: "En Millet és l'ungit de la nostra ànima col·lectiva per a regir l'expressió més íntima d'ella: el cant." Però en Millet es serveix del cant com un missatge d'apostolat entre el poble. I, fins en aquest caire, jo crec - creiem tots - que el Mestre féu un gran bé a la causa de Catalunya. Si Mossèn Cinto afirma que Sant Antoni Maria Claret fou el millor propagandista en llengua catalana, podem dir que Lluís Millet ho fou en el cant religiós, que és l'expressió del sentiment més íntim del Cos Místic del Crist, de l'Església. Ell compre-

nia, sens dubte, amb el sentit racional i intuïtiu de la fe, la relació intrínseca que empelta admirablement la música i la religió. I en aquest aspecte diu el bisbe Torras: "Existeix en la nostra sagrada litúrgia i s'una en el culte diví una fórmula que conté d'una manera abstracta els principis de la nostra creença, que és una pura enumeració dels principis cristians, és a dir, el símbol de la nostra fe, o, com usualment diem, el Credo. Mai la suma dels principis d'una escola, l'enumeració o la sèrie de veritats d'una ciència determinada han pogut ésser convertides en una obra artística, i, no obstant, la suma dels principis de la Sagrada Teologia, la simple enumeració dels dogmes cristians, el Credo catòlic, constitueix una obra mestra musical en mans d'un artista de talent que escriu sota l'encesa calor de la inspiració cristiana." Aquest artista ha estat, de fet, el Mestre Millet, escrivint amb la batuta, amb el gest captivador, la interpretació del Credo de la Missa del Papa Marcel. I com que la música sagrada ha estat, de sempre, instrument educador en mans de l'Església catòlica, Millet ha estat un gran pedagog en aquest sentit. I l'amor que sentia el Mestre pel cant religiós li donava, com a torna vital, l'harmonia de la vida humana. La llei de l'amor no destrueix la nostra feble naturalesa, sinó que l'eleva, l'educa, li aguanta el ritme de la pròpia existència. Gràcia i naturalesa, en l'home, formant com una partitura, un tot instrumental, fent més amable la terra. Aquell aire a voltes sorriut del Mestre, o a moments d'un mal humor passatger, com anagaven una transparència sobre-natural, interior, desconeguda de molts! L'home, la carn, no ens interessen; s'esvaeixen enllà del temps; retornen a la pols. El que queda, i perdurable, és l'esperit, que, com un riu que es desplega, rega les feixes espirituals de l'esdevenidor. Per això, sempre que sento interpretar un motiu del Mestre Millet, escolto, commogut i reverent, com si fos ell mateix que es fes sentir, la seva ànima que es transmet en la flama de la nostra ànima, com formant un foc únic. No en va ell mateix escrigué aquests mots lapidaris: "La música és l'esposa virginal del misteri de la nostra ànima." I el que admira, són dos factors admirables en el seu viure: és l'esteta de la música; furga treballlosament, i amb dolor en l'entranya de l'esperit primitiu del cant, com si diguéssim a la virginitat del primer cant del primer home, a la difícilíssima simplicitat del cant, que no és donat a tothom de copsar. L'altre element admirable, és que el Mestre se'ns revela com un pur estilista sempre que agafa el tremp per dir-nos quatre mots del que ell sent, veu, estima. Rellegiu, si us plau, i a tall de curiositat, els innombrables articles, notes marginals i del moment que el mestre inseria assíduament a l'anyorada Revista Musical Catalana. A primer cop d'ull, hom endevina que és el nervi del Mestre Millet el que parla. El seu estil és fort, nervut, una mica cantellut com una pedra, però pedra foguera, que llença espurnes que prenen en l'esperit del lector. Un botó per nostra: Quan parla del cant religiós, esmenta la força del cançoner de Nadal, per a ell el més ric de Catalunya. Diu: "Però d'alegria profunda, d'alegria intensa, no n'hi ha cap com la de Nadal. Oh, nom benaurat que al mig de l'hivern fas esclatar tots els cors en primavera! Com no havia d'esclatar la cançó en el dia més alegre de l'home cristià! D'aquesta rica saba espiritual, com no n'havia de florir l'expressió de la benaurança de la humanitat en el dia que Déu mateix fet un nin en la humilitat, adorat per reis i pastors, al costat del bou i la mula!"

Oh, si haguéssim de fer un recompte de l'immens repertori de cants de Nadal, des del començ del cristianisme fins els nostres dies. La primera cançó de Nadal la cantaren aquells pastors qui primers adoraren a Jesús; i mentre que el món serà món, un cop l'any florirà en l'ànima humana aquesta cançó, que és la flor del goig més pur que han tastat els homes." Això ho escrivia Lluís Millet l'any 1912, quan encara l'estil de la renaixença no havia arribat a la plenitud d'ara; i ell, a la bona de Déu, exhala amb olor de suavitat el seu esperit cor-

près davant el Dogma. És el sentiment religiós - i no pas romàntic -, del Mestre que li xarbota pels pels seus porus. D'ell podríem dir el que escrigué ell mateix parlant de Haydn. "El sentiment cristià de Haydn - diu - es demostra directament en els seus oratoris. Haydn sempre és el mateix; però, sia per l'argument de les obres, sia per ésser compostes en l'edat madura, quan el transit d'aquesta vida a l'altra s'albira ja pròxim, sense deixar de posseir la frescor i espontaneïtat que segellen la inspiració del Mestre, serveix sovint un sentit religiós, una dolça gravetat, un sentiment d'adoració i d'agraïment al bon Déu. Si Haydn - continua el mestre - hagués estat un escèptic i dissolut, un artista amarat de passions violentes i amador de disbauxes, ¿es comprèn que tals obres haguessin pogut sorgir del seu cor ingenu? És per això que crec que l'obra més pura del mestre és la seva obra de cara l'esperit religiós del poble. Sempre, en les seves admirables melodies, serà pur, dolç i fort - tot, però amb un equilibri que solament té el secret de la seva força no solament en l'esperit de fe, sinó el viure aquesta fe que el farà segur d'ell mateix, seguint, a través de la monotonia dels dies, la mateixa ruta. Fins i tot, quan els dies de la guerra civil semblava que s'eternitzaven, ell no perd mai aquell llevat d'optimisme espiritual en les seves composicions. Davant el mar blavíssim que albira i respira des de la seva finestra de la llar del Masnou, ell compon, a estones, potser quasi amb desesma, i el blau fort de la mar li sembla una pinzellada d'esperança que li manté fresca l'ànima damunt el pentagrama que s'insinua, que creix, com parturatge de dolor fet cant d'alegria. És el "cantari amantis est" de Sant Agustí.

Per altra part, aquest gust d'en Millet pel cant religiós de cara el poble, no li lleva la seva intensíssima devoció d'interpretar, a través de les veus del seu Orfeó Català, les obres dels grans mestres, l'amor a la polifonia. Tots recordem la Passió, de Bach, que fou un esclat de fervor i d'entusiasme, que saltà fronteres. No en va esmenta que "per a volar a la més pura i altíssima categoria de l'art musical havem d'anar a les formes de la polifonia clàssica, cristiana, catòlica". I així, parlant de Palestrina, apunta que "la seva música no té la potència de Bach, la seva gràcia segurament no traspassa la de Mozart; és evident que no porta el trasbals de fonda humanitat de la de Beethoven; però té un do per sobre d'aquelles fortes característiques, el do especial i subtil de la pura oració: l'oració fresca del toc de l'amor a Jesucrist, de la divinitat amorosa, en oblit complet de tota altra cosa, de quimera o angoixa, per llunyana que sigui. És l'oració pura en una forma la més perfecta. En Palestrina - diu el Mestre - jo veig la influència directe personal d'un sant, del sant de l'alegria en Crist, de Sant Felip Neri, amic i confessor de Pierluigi. Escolteu un Adoremus del Mestre i us farà l'efecte que us trobeu davant el Santíssim."

Més encara: En Millet era un fervent enamorat del cant oficial de l'Església, el gregorià, i, en aquest punt, era una autoritat. Mireu quin concepte bellíssim no li mereix la melodia gregoriana. Diu: "No hi ha música més lliure ni més amorosida; més lliure i més austera. És l'ànima cristiana que respon a la crida de Déu". I en Millet, que sap el destí sobrenatural de l'Església a través de la seva activitat salvífica de l'home, en fa aquest elogi amb relació amb el cant gregorià: "l'Església tot ho santifica, tot ho torna a la llei primera d'amor al Creador: de les restes dels cants de la Llei mosaica, de les canticels del poble pagà, del cant de les disbauxes dels sentits del paganisme, ella en prengué l'escorça, li donà el buf de l'Esperit Paraclet i en féu la cançó santa, autèntica de la Cristianitat". Sembla un doctor de l'Església. Diríeu que parla el Bisbe Torras.

L'embriaguesa interior que sent per la melodia gregoriana el fa inexhaurible en aquest tema, li eixampla l'ànima i li eleva els sentits,

fins a afirmar que "el cant gregorià és la veu de l'ànima enamorada... És un cant únic que no s'assembla a cap més; ni el cant dels grans genis de la música. Aquest cant és més que un art: és la gràcia de Déu feta melodia".

Recordo, quan estudiava jo al Seminari, que un dia invitaren el Mestre a una sessió de cant gregorià. Acceptà, i nosaltres ens preparàrem bé fins a l'esgotament. Ens escoltà complagut, i, en demanar-li parer sobre la impressió que li havia produït, ens digué: Nois, ho heu fet molt bé, tècnicament bé. Tot perfecte. Heu posat esforç en la nota, però li mancava sentiment. Ha estat un gregorià en fred. No cal dir-vos la cara de pomes agres de tots nosaltres, durant vuit dies. La lliçó era de bon mestre.

El tercer element per tal de refer i emmotllar definitivament la psicologia, el pathos d'aquest gran home i artista, el constitueix, al meu juí, el seu extens epistolari, que és una meravella. Vaig parlar-ne, fa temps, en un breu article inserit a JOVENÍVOLA. Crec que quan despareguin les noses que ens entrebanquen per tal d'obrir amb amplitud la finestra dels nostres horitzons, l'epistolari del Mestre Millet, serà una sorpresa. L'home espiritual, cristià, hi és amb tota la seva força. Per a tothom deixa caure una gota de bàlsam del pensament de Déu, la simpatia pel Crist, la realitat inefable del Dogma; la pregona bellesa exultant del misteri. I, com sent l'Església! Com s'identifica amb la litúrgia, que és la teologia del poble! En cada lletra, és pare i mestre, i germà, que parla; cada lletra té, a voltes, com un resso del Sanctus. Un pes d'humanitat, de tinta de sang i sempre fresca, encercla tot l'epistolari. Gràcies al gest del Mestre Lluís Ma. dec la fruïció d'unes hores inoblidables quan em descobrí, i em llegí amb veu càlida, emocionant i continguda, l'epistolari del seu pare. El pare parlava per la boca del fill. El fill era com l'encarnació del verb del pare.

L'Església, a Catalunya, no agrairà a bastament l'aportació d'aquest gran esperit de la pregària feta carn, o cant elevador de pregària. Perquè el Mestre fou un conseqüent com a cristià en tota la seva obra musical.

L'apunt que féu en Renart del Mestre en el seu llit de mort, i que el Mestre Lluís Ma. serva, com a relíquia, en el menjador de la seva llar al pis de l'Orfeó, sempre m'ha fet la impressió d'una arrel adormida, com a l'hivern reposen de la sava les arrels, tot esperant la saó de les neus i la primavera. Aquesta arrel del Mestre en el seu llit de mort és tot un símbol. L'arbre en el centre del jardí dels nostres somnis, m'és pur que els de Verlaine, espera, en l'escalf de les cendres, la nova primavera, ara oculta, i que farà sentir la cal·ligrafia de les seves branques, l'albúmina de la seva verdor esperançadora perquè l'alimenta la frescor d'una pluja espiritual, empaltada d'eternitat, i que farà realitat el somni en la joia de viure per a sobreviure a un més alt viure.

PERE RIBOT, pvre.

SECCIÓ FILOLÒGICA

Cal parlar amb elegància

- Senyor professor, la Griselda està "xalada".

- I el Miquel està "sonat".
- Es pot saber què és aquest llenguatge, amics ?
- Doncs, miri... són les expressions de moda avui.
- Certament i lamentablement, el bon gust, que ha desaparegut de tants llocs i de tantes coses, sovint el veiem absent, també, en la manera de parlar de moltes persones, i no precisament d'entre la joventut.

Per això és molt freqüent oir frases com les següents:

- "Tinc un "plan" "pistonut". "Aquesta música és un "tostón".
- "Aquella noia és una "bírria". "És un "tio" de moltes "penques".
- "En Joan m'ha engegat un "rotllo" "Ell mateix s'ha fet un "bollo".
- "Aquest nen és un "machote". "La Rosó està "mosca".
- "En aquesta casa tothom "Es va armar un "follón".
"chupa del bote".

i d'altres per l'estil, que en aquest moment no recordo.

- No en faci cas ! Això és un argot.
- Protesto. Argot és el llenguatge propi d'una determinada professió, d'un estament, d'una categoria de persones, etcètera.

Hi ha l'argot mariner, de la gent de teatre, dels músics, dels deportius; també hi ha l'argot dels gitanos i de la gent de mal viure, de l'"hempa", en castellà, o la xusma, en català.

- Doncs les paraules que vostè ha senyalat, ¿ què són, barbarismes ?
- N'hi ha que ni aquesta condició tenen. Són expressions vulgars i innecessàries per a tota persona culta i que vulgui fer honor a la pròpia llengua, sigui la catalana o la castellana. En ambdues existeixen suficients adjectius i mots adients, elegants i correctes per a expressar tota mena d'idees, de sentiments i d'estats.
- Això ja és cosa sabuda.
- Però també oblidada. I si continuem admetent i assimilant a la nostra parla qualsevol cosa que sembli una moda; si no posem fre al mal gust de certes paraules encomanades i tots plegats no evitem la desfiguració, l'empobriment i una altra decadència de la nostra llengua, ¿ qui la salvarà de caure novament en una grolleria i en un baix nivell, que en els darrers anys ha estat superat, gràcies als esforços i a la intel·ligència dels nostres filòlegs i escriptors més eminents ?

Com podria tornar a dir el nostre gran cronista del segle XIII, Ramón Muntaner, que el català "és el pus bell del món" ?

Com hauria pogut afirmar l'insigne dramaturg Angel Guimerà, en el seu discurs a l'Ateneu Barcelonès, l'any 1895, que "en totes les branques del saber, la llengua catalana escala les majors altures a què podia aspirar l'home" ?

Com l'excel·lent poeta Joan Maragall hauria pogut fer el seu magnífic "Elogi de la paraula" i crear la seva escola poètica ?

Com Mossèn Jacint Verdaguer hauria assolit fama universal, de geni de la poesia catalana, pels seus immortals poemes èpics "L'Atlàntida" i "Canigó" i per les seves inspiradíssimes poesies totes?

Finalment, si la llengua catalana no hagués posseït galanura, ductilitat, perfecció i tots els elements d'una veritable llengua, com hauria estat mitjà valuosíssim de què es serviren reis i papes, savis i sants, grans polítics i legisladors?

- Em sembla, senyor professor, que sempre és oportú recordar-nos que la nostra llengua té "personalitat" i "categoria", paraules que també s'usen molt avui i que crec que no estaran mal emprades en aquest cas.
- Evidentment, les trobo ben aplicades. Sempre, en parlar o escriure, heveu d'escollir els millors mots, sense, però, relliscar cap a la petulància o l'èmfasi innecessaris; coneixent el sentit exacte del mot i expressant-vos amb espontaneïtat i naturalitat, amb bon gust i elegància. Fugiu de les paraules ordinàries i bandogeu, sobretot, aquelles que no pertanyin al nostre lèxic depurat.

És clar que hem de tenir en compte, també, aquelles paraules de sentit figurat, populars o familiars, que pel seu arrelament en la parla del poble han estat admeses en el Diccionari, com: "Aquest és un llonze" (que no és eixerit); "Al Joan li han donat la llauna" (que l'han despatxat, o acomiadat d'algun lloc), o bé: "En Pere té el cap de carbassa" (que el té buit), mot aplicat també al qui no aprova en un examen o concurs, o és refusat per la damisella a la qual pretenia.

Però amb aquesta mena de mots cal posar cura a no confondre'ls amb els que hem esmentat al començament d'aquesta lliçó.

Per tant, deixeu-vos de "follons", de "machotes", de "bírries" i de "penques", a no ésser que, amb aquesta darrera, vulgueu referir-vos a alguna cosa o subjecte que tingui "bons palpissos", que és l'accepció del mot penca, ben català (penca de cansalada, etc.) Per a qualificar un atrevit o un despreocupat, en determinats casos, ja tenim l'adjectiu barrut.

Voldria fer al·lusió, encara, a una altra tara, endèmica i lamentable, que no solament enlletgeix i rebaixa la nostra llengua, sinó aquell que pateix la malura.

Em refereixo als malparlats i grollers, als renegaires i - pobrets! -, als blasfems. D'aquests malalts n'hi ha d'incurables. Llur repertori acostuma a ésser limitat i sempre el mateix, però vil i ofensiu.

Contra aquesta epidèmia havia emprès, anys enrera, una lloable i abnegada campanya l'Associació fundada per l'exquisit publicista, Rvnt. Ricard Aragó (Ivon l'Escot), sota el nom "Lliga del Bon Mot". Quina falta ens fa, encara, una obra ensems moralitzadora i depuradora del català!

En fi, amics: llegiu els nostres bons escriptors, pouen a fons en llurs escrits i així enriqueireu i fareu noble i digne el vostre parlar i el vostre lèxic.

NOTICIARI.

Ens plau de donar la més cordial benvinguda a Maria Pilar Sebastià, Amàlia Roig, Montserrat Martínez i Miquela Serracarabasa, que han ingressat darrerament en la nostra secció choral. Per molts anys !

Com cada any, el dia de Nadal a la una del migdia s'inaugurarà el pessebre que ha construït, a la biblioteca de l'Orfeó Català, el nostre soci Sr. Pere Serramalera. La secció infantil, que dirigeix la Sra. Antònia Sancristòfol, interpretarà algunes cançons nadalenques. Es llegiran també alguns poemes. No cal dir que tant vosaltres com els vostres familiars hi sou invitats.

JOVENIVOLA organitza un curset de català, que tindrà lloc tots els dijous a tres quarts de vuit del vespre. Durarà de gener a maig i anirà a càrrec de Maria Dolors Millet.

El dia 27 de desembre a la nit tindrà lloc, si a Déu plau, la tradicional Innocentada. Com cada any, esperem que tots els que hi prenen part ens faran passar una estona ben agradable. En el número vinent ja us en ferem una ressenya.

JOVENIVOLA desitja a tots els seus lectors un bon Nadal i feliç Any Nou.
